

ПЕТАР И РАДОЈКА

Док исписујем ове редове, септембар је на измаку и, ако се у ових неколико дана до октобра не деси ништа необично, бићемо срећни да смо још један мјесец оставили иза себе. Моћи ћемо да кажемо: успјели смо! Преживјели смо.

Нажалост, септембар је дефинитивно раздвојио стари брачни пар који сам познавао. Или ми се само чини да сам их познавао, јер моје канадске године проводим на рубу стварности, тако да више не знам шта је истина, а шта тек плод маште. И кога стварно познајем, а ко је предмет моје уобразиље.

Свеједно, били стварни или не, њихова имена су Радојка и Петар. У Београду, поготово у старом језгру града, и поготово у Бирчаниновој улици, гдје је она рођена прије равно 86 година, ријетко се рађају Радојке. Рађају се кнегиње и краљице: Милице, Љубице, Драгиње, Јелене... Моја је претпоставка да је њеном имену пресудно кумовала прабаба из Ресника, која се, такође, звала Радојка. Или, Славојка, тако некако...

А што се тиче Петра, он се могао још једино звати Александар или Милутин, по дједу и улици Краља Милутина, у којој је рођен, исте године кад и Радојка. Јер, у краљевској улици рађају се само дјеца са краљевским,

царским или кнежевским именима: Душан, Стефан, Милан, Милутин, Михајло, Александар... и, наравно, Петар.

Имена не би била битна да их се не сјећа старо стабло липе, које се и даље крошња на углу што га формирају Милутинова и Бирчанинова. Старо словенско дрво се сјећа да је равно прије седамдесет година Петар издубио два имена дубоко испод коре, болно продирући готово све до сржи. Имена су била Петар и Радојка, а између њих, такође дубоко урезано, стајало је срце. Ожилјак и данас може да се види, мада је на њему немогуће препознати оригинални запис. Само онај ко је добро упућен примијетиће на лицу обновљене коре обресе срца.

Урезаним именима гимназијалац Петар је хтио да скрене пажњу на себе, али Радојка је у то вријеме толико била заљубљена у Балзака, Бодлера, Волтера чак, да није обраћала пажњу не само на Петра, већ и на све друге краљеве и кнежеве у комшилуку: Милутине, Стефане, Лазаре, Душане... Кад је, најзад, схватио о чему је ријеч, Петар је нашао уточиште у другој великој љубави, која се звала – историја. Тако су француска књижевност и историја раздвојили Радојку и Петра, а да се још нису честито ни упознали.

Прошле су године, прошао је велики рат, стигло је вријеме чудног заноса и пркоса. Срели су се, сасвим случајно, у канцеларији Народног фронта. Бркати активиста, још у униформи, питао је Радојку: „Је л’ знаш, гдје је Тузла, дјевојко?” – „Знам” – одговорила је. „Е, па, кад знаш, не морам ти ништа објашњават. Тамо им треба професор српског. Јеси ли вољна?” – „Јесам” – рекла је. – “Ево ти, онда, возна карта. И да их добро научиш језику!” – поручио је браќалија и обратио се Петру: „А ти, момчино, шта кажеш за Бања Луку? Треба им професор историје.” „Спреман сам” – казао је Петар. „Даћу ти путни налог, па ти гледај како ћеш најбрже до тамо... Смрт фашизму,

слобода народу!” – „Слобода народу!” – поновили су углас Радојка и Петар.

На изласку из канцеларије, Петар је питао: „Шта ми слиш, колико треба од Бања Луке до Тузле?” – „Читава вечност!” – одговорила је Радојка. Док су се руковали и изговарали „срећно”, Београдом се ширио мирис липе, као никад до тада. Био је почетак јула.

Њихови животи се настављају одвојено, у Бања Луци и Тузли и нико ко их је познавао у то вријеме није могао претпоставити да ће се једног дана, у далекој будућности, њихове судбине поново укрстити, на чудан начин и у необичним околностима. Радојка се није удавала. Већу љубав од Бодлера није нашла. Петар се оженио, добио сина, али, на невољу, жена Драгиња је умрла тек што је постала мајка. Рак. Није се поново женио. Сам је отхранио сина Лазара...

Писац ову причу исписује с поводом и под притиском времена и зато одустаје од препричавања појединости. Прескачем, мада нерадо, деценије, које су Петар и Радојка провели у Босни; прескачем срећне године, које је Петар, као професор историје, провео у старој бањалучкој „реалци”, основаној прије више од једанаест деценија; прескачем такође срећне године, које је Радојка, као професор српског језика, провела у старој тузланској гимназији, само четири године млађој од бањалучке; прескачем околности и мотиве њиховог коначног повратка у Београд 1993. године, док се рат у Босни захуктавао; прескачем њихове муке с којима су се, као стари људи, повратници и избјеглице у исто вријеме, суочили у родном граду. Прескачем невољно све то, да бих што прије стао у ред пред канцеларијом Црвеног крста на Вождовцу, у којем, мало ниже од мене, стоје Радојка и Петар. „Госпођо, одакле сте ви дошли?” – питао је Петар тог јулског дана. „Из Тузле – одговорила је Радојка – А ви?” Зној је квасио Петрово

чело, док је сунце немилосрдно гријало, а он упорно држао шешир на глави. „Из Бања Луке сам дошао” – рекао је и скинуо шешир са главе. Представио се: „Моје име је Петар.” – „Радојка” – изговорила је. И затим су ћутали, док Петар није, као за себе, прозборио: „Радојка... била је једна девојка... звала се...” Окренуо се према госпођи, која је дошла из Тузле, погледао је у очи и рекао: „Ја сам Петар из Краља Милутина, Радојка!” Погледала је и она њега, очима сјајним од сунца, суза, туге и радости истовремено, док се у Петру настањивао Бодлер: „Оне ме гледају, те очи пуне свјетла, очи које је неки чудни анђео учинио магнетно привлачним.”

Сутрадан ујутро пили су кафу у Радојкином изнајмљеном кућерку у Војводе Степе, а већ послеподне уживали у чају, којег је припремио Петар у свом изнајмљеном стану у Костолачкој, само стотињак корака даље. Услиједиле су заједничке шетње старим крајем, Кнез Михаиловом, Калемегданом, Кошутњакком... Радојкина кућа у бршљану давно је срушена и на њеном мјесту је солитер, а тамо гдје је била Петрова кућа сада се налази пословни објект. Али, стара липа је још на старом мјесту и Петар и Радојка су, радознано као дјеца, загледали с радошћу њено стабло и широку крошњу.

Сусрети су постали свакодневни, и Лазар, Петров син, који је још средином осамдесетих отишао у Канаду и који је, након силних наговарања, најзад постао убијеђен да ће га отац послушати и доћи да настави живот у његовој близини, сада је, одједном, био збуњен: зашто се отац, опет, премишља? Зашто поново одгађа? Петар је, коначно, признао: „Уживам у Радојкином друштву. Не могу да је оставим.” „А ти се, онда, жени! – рекао је Лазар – Ја ћу послати нове папире за обоје. И пожурите!”

Радојка је предлог прихватила као шалу: „У мојим годинама, Петре? – говорила је кроз смијех – Удаја и Канада! У нашим годинама?” Петар се није смијао: „Мислим озбиљно. Монтреал је леп град. Замениће Београд у свему. И, ти знаш француски... Овде нећемо издржати дуго. Помисли само где живиш! У каквој влази! А и код мене није ништа боље.”

Вјенчали су се у јануару 1994. године и већ у априлу стигли у Канаду.

Многе године су прошле од тада и писац ових редова је поново пред одлуком да прескочи даље препричавање и појединости, свјестан ризика да ће читаоци помислити како тиме намјерно, из неких посебних разлога, изоставља из приче године, које су Петар и Радојка провели у иностранству. Нема посебних разлога. Да бих ублажио утисак, рећи ћу само да су године проведене у Канади њихове срећне године. Провели су их у здрављу, срећи и задовољству. Као занимљиву појединост издвајам њихово пријатељство са брачним паром из сусједног апартмана, истих година и сличног интересовања. Руси. Натасја и Фјодор.

Радојка је умрла 16. септембра, изненада, у сну. Мада видно потресен, Петар је стоички поднио њену смрт. Разумно. Бол неће дуго трајати, јер и он је у поодмаклим годинама. Придружиће јој се ускоро. Тако се тјеши...

Све ми се чини као да сам и ја био на сахрани, јер у глави имам веома јасну слику о томе гдје је стајао Петар, гдје су били Лазар са женом и њихов син Стефан, гдје су се налазили Натасја и Фјодор Платонов и како је изгледао завршни чин укопа. У мојој глави је “записан” и датум сахране: 19. септембар. Али, кад сам погледао у календар, открио сам потпуну неподударност: тог дана сам радио, што значи да нисам могао бити на сахрани у Монтреалу... То су те моје канадске године на рубу стварности!